

Drinken op school in Zeeland

Drinken op school in Zeeland

Onderzoek naar het alcoholbeleid en het alcoholgebruik
in het voortgezet onderwijs in Zeeland in 2012

COLOFON

Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid

Auteur: drs. I. Verhoef

Postadres:
Postbus 9769
3506 GT Utrecht
E-mail: info@stap.nl

www.stap.nl
www.alcoholvrijeomgeving.nl
www.alcoholbeleid.nl
www.alcoholreclame.nl
www.alcoholenzwangerschap.nl

September 2012

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
2.1. Methode van onderzoek.....	12
2.2. Procedure	12
2.3. Demografische variabelen	13
3. Onderzoeksresultaten leerlingenenquête.....	14
3.1. De organisatie van schoolfeesten.....	14
3.2. Alcoholgebruik algemeen en op schoolfeesten	15
3.3 Indrinken en meesmokkelen	17
4. Alcohol op Zeeuwse scholen in vergelijking met de scholen in Nederland	20
4.1. De organisatie van schoolfeesten.....	20
4.2. Alcoholgebruik op schoolfeesten	20
4.3. Alcoholvrije schoolfeesten.....	21
4.4. Indrinken.....	21
4.5. Werkweken	21
4.6. Alcoholgebruik onder schooltijd.....	21
5. Onderzoeksresultaten beleidsverkenning schooldirecties	22
5.1 Inleiding	22
5.2. Alcoholbeleid op schoolfeesten, werkweken en onder schooltijd en draagvalk voor de Alcoholvrije School	22
5.3. Conclusies interviews locatiedirecteuren.....	22
6. Conclusie en aanbevelingen	24
Bijlage 1 Vragenlijst Leerlingen	28
Bijlage 2. Vragenlijst schooldirecties	30
Bijlage 3. Scholen Zeeuws leerlingenenonderzoek alcoholgebruik.....	31

Samenvatting

Inleiding

In Zeeland is door het Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid (STAP) in samenwerking met de GGD Zeeland en de Zeeuwse jeugd- en alcoholcampagne 'Laat ze niet (ver)zuipen!' een regionaal project opgezet waarin scholen voor het voortgezet onderwijs (VO) en het voortgezet speciaal onderwijs (VSO) enthousiast gemaakt worden voor de Alcoholvrije School. Het project wil scholen met voldoende draagvlak en mogelijkheden voor een alcoholvrij beleid identificeren en deze scholen informeren over en begeleiden bij het opzetten van de Alcoholvrije School. Indien gewenst reikt STAP het keurmerk van de Alcoholvrije School uit aan scholen die voldoen aan alle criteria.

Alcohol is schadelijk voor de hersenontwikkeling van opgroeiende jongeren. STAP heeft als doel om alcoholgebruik onder jongeren terug te dringen en wil met dit project ertoe bijdragen dat de leefomgeving van jongeren tot 18 jaar zoveel mogelijk alcoholvrij wordt. Om een zo alcoholvrij mogelijke leefomgeving voor jongeren te kunnen bewerkstelligen zullen vooral volwassenen daartoe het initiatief moeten nemen. Volwassenen kunnen ertoe bijdragen dat de beschikbaarheid van alcohol in de omgeving van jongeren zoveel mogelijk wordt beperkt. Belangrijke volwassenen in het leven van jongeren zijn docenten.

Wat is de Alcoholvrije School?

Alcoholvrij zijn is niet alleen in het belang van de gezondheid van jongeren, maar het biedt de school ook eenduidigheid en houvast op het probleem. Het maakt het voor scholen namelijk een stuk eenvoudiger om regels op werkweken en schoolfeesten te handhaven. Een beleid waarin wel alcohol is toegestaan onder bepaalde voorwaarden of bij bepaalde activiteiten is moeilijk te handhaven. Omdat op veel scholen zowel leerlingen van onder de 16 als leerlingen vanaf 16 zitten, is het niet eenvoudig om sluitende regels ten aanzien van alcoholgebruik na te leven. De Alcoholvrije School biedt een eenduidige oplossing voor leraren en leerlingen die ondersteund wordt door de meeste ouders en bereidt scholen bovendien voor op de (zeer waarschijnlijke) invoering in 2013 van de nieuwe leeftijdsgrens van 18 jaar voor de verkoop van alcohol.

Op een Alcoholvrije School worden in praktische zin:

- schoolfeesten, werkweken en andere activiteiten zonder alcohol georganiseerd;
- blaastesten gehanteerd om te voorkomen dat jongeren voorafgaande aan activiteiten indrinken;
- regels vastgelegd in een goed uitgewerkt alcoholbeleid inclusief een plan voor de handhaving;
- regels duidelijk gecommuniceerd naar docenten, ouders en leerlingen.

Onderzoeksmethode

Door middel van enquêtes onder scholieren van 32 Zeeuwse schoollocaties en op basis van interviews onder schooldirecties van 32 schoollocaties is een beeld verkregen van het alcoholgebruik en het alcoholbeleid op Zeeuwse VO en VSO scholen. Met scholen worden de scholengemeenschappen bedoeld die meerdere schoollocaties kunnen omvatten. Het onderzoek heeft plaatsgevonden op locatieniveau omdat het alcoholbeleid per schoollocatie verschillend kan zijn. De onderzoeken zijn uitgevoerd in de periode mei 2012 tot en met september 2012. De resultaten zijn ter vergelijking naast de resultaten van eerder uitgevoerd landelijk onderzoek onder Nederlandse VO scholen gelegd¹. Vervolgens zijn er conclusies en aanbevelingen voor Zeeland geformuleerd. Deze resultaten, conclusies en aanbevelingen worden gepresenteerd aan de gemeente en de scholen in Zeeland.

De belangrijkste conclusies zijn:

- Er is voldoende draagvlak voor de Alcoholvrije School in Zeeland. Twaalf ondervraagde locatiedirecteuren geven aan dat er op de schoollocatie een volledig alcoholvrij beleid gewenst is en er interesse is in het keurmerk "De Alcoholvrije School".
- Op zes van deze scholen staat een borrel tijdens de diploma-uitreiking of tijdens werkweken een volledig alcoholvrij beleid nog in de weg.
- Zes schoollocaties komen direct in aanmerking voor het keurmerk van de Alcoholvrije School en worden hierop getoetst door het Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid.
- In Zeeland wordt op 47% van de schoollocaties alcoholvrije feesten georganiseerd; dit percentage ligt hoger dan het landelijk gemiddelde percentage alcoholvrije feesten van 44% in 2011 (Verhoef, 2011).
- Op 77% van de scholen zijn de werkweken alcoholvrij volgens de leerlingen. Dat is vergelijkbaar met het landelijk gemiddelde van 75%. In Zeeland zegt 58% van de leerlingen toch wel eens alcohol te drinken tijdens werkweken. De handhaving op werkweken is dus nog niet op orde.
- Onder schooltijd wordt er in Zeeland door ongeveer evenveel leerlingen alcohol gedronken als op de gemiddelde landelijke school; 17 procent van de leerlingen zegt wel eens alcohol gedronken te hebben onder schooltijd.

Aanbevelingen

- STAP adviseert het invoeren van een alcoholvrij beleid volgens de criteria van het landelijke keurmerk van de Alcoholvrije School op de twaalf Zeeuwse schoollocaties waar een volledig alcoholvrij beleid gewenst is. Deze scholen worden middels een gesprek getoetst of zij in de praktijk voldoen aan alle gestelde criteria.
- Op zes van deze twaalf schoollocaties is het beleid echt alcoholvrij. Struikelpunten op de overige zes locaties zijn het eindexamenfeest en de werkweken.

---

¹ Verhoef, I. (2011). Drinken op school. Landelijk scholierenonderzoek naar alcoholverstrekking en het alcoholgebruik binnen het voortgezet onderwijs en op schoolfeesten. Utrecht: STAP

- Wanneer alcoholvrije feesten worden ingevoerd, is het raadzaam om een leuk thema of locatie te bedenken voor het feest. Zeeuwse scholen hebben hier goede ervaringen mee, alhoewel rekening gehouden moet worden met een (tijdelijke) terugloop van het bezoekersaantal. Wanneer de school het alcoholvrije beleid standvastig handhaaft, wennen leerlingen eraan en wordt het een vanzelfsprekendheid dat er geen alcohol op school verkrijgbaar is.
- Wanneer een volledig alcoholvrij beleid voor sommige scholen een brug te ver is, adviseert het Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid om de beschikbaarheid van alcohol zo beperkt mogelijk te houden. Scholen kunnen daartoe maatregelen nemen zoals het scheiden van de onderbouw en de bovenbouw op schoolfeesten, het verbieden van alcohol op werkweken, het structureel invoeren van alcoholtesten om indrinken te voorkomen, het afschaffen van introducés en het vervroegen van de sluitingstijd.
- Op werkweken van Zeeuwse scholen is het noodzakelijk de handhaving van de regels te verbeteren bijvoorbeeld door middel van een contract met ouders en leerlingen vooraf, een goed gevuld programma, tassencontroles, kamercontroles, alcoholtesters en meer toezicht door docenten.
- Advies is om op meer scholen alcoholtesters in te voeren met als doel om te voorkomen dat leerlingen onder invloed van alcohol naar het feest gaan (indrinken).
- Advies aan alle Zeeuwse scholen is gezamenlijk op te trekken in het formuleren van alcoholvrij beleid en dit duidelijk te communiceren naar docenten, leerlingen en ouders. De niet-onderzochte scholen krijgen net als de onderzochte scholen de gelegenheid om zich aan te melden voor het keurmerk van de Alcoholvrije School. De scholen kunnen zich voeden met informatie over de risico's van alcohol voor jongeren en de voordelen van een alcoholvrij beleid op een studiemiddag over de Alcoholvrije School.

1. Inleiding

In de provincie Zeeland loopt de 3-jarige campagne 'Laat ze niet (ver)zuipen!'². De campagne heeft als doel alcoholmisbruik onder jongeren tegen te gaan. Vanuit 'Laat ze niet (ver)zuipen!' is er naar samenwerking gezocht met de GGD Zeeland en het Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid (STAP). Het Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid wil ertoe bijdragen dat de leefomgeving van jongeren tot 18 jaar zoveel mogelijk alcoholvrij wordt. Daartoe voert STAP het project de Alcoholvrije School uit. Om een zo alcoholvrij mogelijke leefomgeving voor jongeren te kunnen bewerkstelligen zullen vooral volwassenen daartoe het initiatief moeten nemen. Volwassenen kunnen ertoe bijdragen dat de beschikbaarheid van alcohol in de omgeving van jongeren zoveel mogelijk wordt beperkt. Belangrijke volwassenen in het leven van jongeren zijn, naast de ouders, de docenten. De school en de schooltijd zijn erg bepalend in de opvoeding van een kind. Scholen vervullen een verantwoordelijke functie en het kan niet de bedoeling zijn dat jongeren in deze omgeving in aanraking komen met een middel dat juist voor hen erg schadelijk is.

Alcohol en hersenen

De laatste jaren is steeds meer bekend geworden over de schadelijke gevolgen van alcoholgebruik op jonge leeftijd. Het heeft nadelige effecten op de hersenontwikkeling bij pubers wat o.a. kan leiden tot achteruitgang in intellectuele vaardigheden (creativiteit, geheugen, zelfcontrole). Wie te vroeg begint met regelmatig drinken, heeft op latere leeftijd een vier keer zo grote kans op verslaving (Grant en Dawson, 2007³). Daarnaast leidt overmatig alcoholgebruik tot schooluitval en studievertraging. Jongeren die jong, veel en frequent drinken ondervinden hier uiteindelijk nadelige gevolgen van op sociaal en maatschappelijk vlak.

Alcoholgebruik door jongeren in Nederland en in Zeeland

Het alcoholgebruik onder jongeren in Nederland is hoog, blijkt onder andere uit cijfers van het Trimbos-instituut (Dorsselaer, 2010⁴). Het aantal jongeren van 12 t/m 18 jaar dat ooit alcohol heeft gedronken ligt rond de 79%. De Nederlandse scholieren beginnen gemiddeld op ongeveer 13-jarige leeftijd met het gebruik van alcohol. Wel neemt het aantal jongeren dat voor hun 15e begint met drinken de laatste jaren gestaag af.

Maar liefst 71% van de 16-jarigen heeft recentelijk nog alcohol gedronken. In Zeeland is dat 68% van de Zeeuwse 16- tot en met 18-jarigen. Bijna de helft (40%) van deze jongeren is een zogenoemde binge drinker, zij hebben in de afgelopen vier weken vijf glazen alcohol of meer gedronken per gelegenheid⁵. Binge drinken is een vorm van overmatig en schadelijk alcoholgebruik. Het binge-

---

² 'Laat ze niet (ver)zuipen!' is een 3-jarige provinciale aanpak om het alcoholgebruik onder jongeren te verminderen en is een samenwerking tussen alle Zeeuwse gemeenten, GGD Zeeland, Indigo preventie, Politie Zeeland en andere maatschappelijke partners.

³ Grant, B.F., Dawson, D.A. (2007), *Age at onset of alcohol use and its association with DSM-IV alcohol abuse and dependence: Results from the National Longitudinal Alcohol Epidemiologic Survey*, National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism.

⁴ Dorsselaer S van, et al. (2010), HBSC 2009. Gezondheid, welzijn en opvoeding van jongeren in Nederland. Utrecht, Trimbos-instituut.

⁵ Op uw gezondheid! Regionale Volksgezondheid Toekomstverkenning Zeeland, GGD Zeeland, 2012.

drinkgedrag van Nederlandse jongeren vanaf 16 jaar is de afgelopen jaren niet afgenomen. 67% van de jongeren die de afgelopen maand hebben gedronken, drinkt wel eens meer dan 5 glazen op een avond. Van de 14-jarigen zegt 39% onlangs nog gedronken te hebben en van hen dronk ruim de helft (58%) maandelijks meer dan 5 glazen per gelegenheid. Voor de 16-jarigen zijn deze percentages 71% waarvan 77% maandelijks meer dan 5 glazen drinkt (Factsheet Alcoholgebruik door Nederlandse jongeren, STAP; 2011).

Verontrustend is ook de toename van het aantal Nederlandse jongeren dat met een alcoholvergiftiging in een ziekenhuis wordt opgenomen. In 2011 zijn er 762 jongeren opgenomen met een alcoholvergiftiging, in 2007 waren dat er nog 297⁶. In Zeeland is ook het aantal gevallen van alcoholvergiftiging gestegen: in 2011 kwamen in het Admiraal De Ruyter Ziekenhuis 21 kinderen binnen met een alcoholvergiftiging. Dat is 40% meer dan in 2010, toen waren het er 15.

Waarom de Alcoholvrije School?

Alcoholgebruik op school is onwenselijk. De school is een omgeving waarin leren voorop staat en dit kan het beste in een sociaal veilige omgeving gebeuren. Alcohol past daar niet bij omdat alcoholgebruik de kans op agressief of asociaal gedrag en ongelukken vergroot. Het overdag gebruiken van alcohol heeft effecten op de cognitieve prestaties op dat moment. Ook het gebruik tijdens avondactiviteiten zoals schoolfeesten heeft nadelige gevolgen voor jongeren, bijvoorbeeld wanneer zij maandagochtend nod last hebben van een kater.

Alcoholvrij zijn is niet alleen in het belang van de gezondheid van jongeren, maar het biedt de school ook eenduidigheid en houvast op het probleem. Het maakt het voor scholen een stuk eenvoudiger om regels op werkweken en schoolfeesten te handhaven. Een beleid waarin wel alcohol is toegestaan onder bepaalde voorwaarden of bij bepaalde activiteiten is moeilijk te handhaven. Omdat op veel scholen zowel leerlingen van onder de 16 als leerlingen vanaf 16 zitten, is het niet eenvoudig om regels ten aanzien van alcoholgebruik na te leven. Leerlingen vanaf 16 jaar, aan wie in overeenstemming met de bestaande wetgeving wel alcohol verstrekt wordt (als bijvoorbeeld op een schoolfeest een horecaondernemer wordt ingehuurd voor de alcoholverstrekking), geven al snel drankjes door aan jongere leerlingen. Uit de dagelijkse praktijk blijkt vaak dat polsbandjes niet zo goed werken doordat leerlingen alcohol doorgeven of doordat de bandjes niet goed gecontroleerd worden. Deze praktische bezwaren, samen met het feit dat alcoholgebruik door 16-plussers ook de nodige risico's met zich meebrengt, maken dat STAP een geheel Alcoholvrije School promoot voor alle leerlingen en bij alle gelegenheden.

In 2013 is de kans groot dat er een nieuwe wijziging van de Drank- en Horecawet komt waardoor ook de scholen in Nederland verplicht alcoholvrij moeten zijn. De wijziging houdt in dat de leeftijdsgrens voor het verstrekken van alle alcoholhoudende dranken 18 jaar wordt. Er is een uitgesproken politieke meerderheid voor de inmiddels voorliggende initiatiefwet 18 jaar. Het project de Alcoholvrije School zal de scholen in het Voortgezet Onderwijs zo goed als mogelijk hierop gaan voorbereiden.

---

⁶ Alcoholintoxicaties bij jongeren in Nederland, Een onderzoek bij kinderafdelingen in Nederlandse ziekenhuizen. Cijfers van 2007 t/m 2011. Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid, STAP, 2012.

Bij de invoering van de Alcoholvrije School kunnen zich praktische knelpunten voordoen. De Alcoholvrije School kan aanvankelijk protest onder leerlingen opleveren en soms indrinken en meesmokkelen van alcohol in de hand werken. De opkomst bij schoolfeesten kan teruglopen, maar de ervaring leert dat dit alleen geldt voor de eerste feesten na de invoering van de Alcoholvrije School en dat de opkomst zich later weer stabiliseert. Ook leraren of zelfs ouders kunnen aanvankelijk tegen het nieuwe beleid zijn, meestal omdat zij gewend zijn om zelf alcohol te drinken en dat heel normaal vinden. Ook kunnen financiële problemen ontstaan doordat schoolfeesten met alcohol geld opleveren voor de school. Dit is met name het geval wanneer feesten in horecagelegenheden worden gehouden en er betaald moet worden voor het gebruik van de locatie. Ook kan het gebruik van blaasapparatuur kosten met zich mee brengen. Deze zijn meestal wel te overzien wanneer blaasapparatuur gedeeld kan worden met andere scholen of geleend of gehuurd van Indigo preventie. Om het indrinken en het meesmokkelen te voorkomen is het zeker raadzaam om controles uit te voeren.

Op een Alcoholvrije School is helemaal geen alcohol aanwezig en worden er in praktische zin:

- schoolfeesten, werkweken en andere activiteiten zonder alcohol georganiseerd;
- blaastesten gehanteerd om te voorkomen dat jongeren voorafgaande aan activiteiten indrinken;
- regels vastgelegd in een goed uitgewerkt alcoholbeleid inclusief een plan voor de handhaving;
- de regels duidelijk gecommuniceerd naar docenten, ouders en leerlingen.

De Alcoholvrije School in Zeeland

In Zeeland is door 'Laat ze niet (ver)zuipen!' in samenwerking met STAP en de GGD Zeeland een project opgezet waarin scholen in het voortgezet onderwijs (VO) en het voortgezet speciaal onderwijs (VSO) enthousiast gemaakt worden voor de Alcoholvrije School. Doel van het project is om de scholen met voldoende draagvlak en mogelijkheden voor een alcoholvrij beleid te identificeren en deze scholen verder te informeren over en te begeleiden bij het opzetten van de Alcoholvrije School. Het project in Zeeland is één van de vier regionale projecten die momenteel in Nederland lopen ter intensivering van de implementatie van de Alcoholvrije School. De andere projecten lopen in de Gelderse Vallei, Leiden en Rotterdam. Dit Zeeuwse project is opgedeeld in vier fasen: de voorbereidende fase, de onderzoeksfase, de introductiefase en de keurmerkfase. Dit rapport is het resultaat van de onderzoeksfase waarin het huidige alcoholgebruik en het alcoholbeleid op Zeeuwse VO scholen onderzocht is middels enquêtes onder leerlingen en interviews onder schooldirecties. Om te achterhalen wat het huidige alcoholgebruik tijdens door Zeeuwse scholen georganiseerde activiteiten is, zijn enquêtes gehouden onder 469 leerlingen van 32 Zeeuwse schoollocaties. Er zijn vragen gesteld over alcoholgebruik op schoolfeesten, tijdens werkweken en onder schooltijd. Vragen over de bekendheid van scholieren met het alcoholbeleid van de school zijn daarin ook meegenomen. Er zijn ook vragen gesteld om te achterhalen of er feesten worden gegeven door de school en hoe die georganiseerd worden. Dit is gevraagd om inzichtelijk te maken of de organisatie van de schoolfeesten alcoholvrij zou kunnen worden.

De huidige status en de toekomstige wensen met betrekking tot het alcoholbeleid zijn verder onderzocht in interviews met schooldirecties van 32 Zeeuwse VO en VSO locaties. In deze beleidsverkenningen is tevens het draagvlak voor de invoering van de Alcoholvrije School onderzocht. De onderzoeksresultaten zijn inmiddels gepresenteerd tijdens een studiemiddag⁷ voor scholen en andere betrokkenen in de kennismakingsfase. Doel van de studiemiddag is om de scholen die hun alcoholbeleid willen aanscherpen en/of waar een draagvlak aanwezig is voor alcoholvrij beleid, te informeren over de wijze waarop de Alcoholvrije School kan worden ingevoerd en welke praktische zaken daartoe dienen te worden aangepakt. Scholen kunnen met elkaar van gedachten wisselen over knelpunten zoals de mogelijke leegloop van feesten, alcoholvrije werkweken in de praktijk en over de rol van die ouders die niet voor een alcoholvrij beleid zijn.

De landelijke situatie op scholen

De resultaten van het Zeeuwse onderzoek onder scholieren leggen we naast die van landelijk onderzoek uit 2011 onder scholieren van VO scholen. Dit landelijk onderzoek is een herhaling van eerdere onderzoeken onder VO scholieren uit 2005 en 2009 (Mulder, 2005⁸, Bos, v.d., 2009⁹, Verhoef, 2011¹⁰). In 2011 is dit onderzoek uitgevoerd onder 704 leerlingen van 47 scholen voor het voortgezet onderwijs verspreid over het gehele land. In 2009 bleek dat er sinds 2005 op steeds minder scholen alcohol op schoolfeesten en tijdens andere activiteiten wordt verstrekt. Tussen 2009 en 2011 constateren we geen verdere daling. In cijfers: in 2005 werd op 38 van de 50 scholen alcohol verstrekt tijdens schoolfeesten, en in 2009 op 27 van de 43 onderzochte scholen. In 2011 werd op 26 van de 47 scholen alcohol op een schoolfeest verstrekt. Scholen die op schoolfeesten alcohol schonken, hanteren de wettelijke regel dat aan leerlingen onder de 16 jaar geen alcohol tegen betaling verstrekt wordt. Toch dronk meer dan de helft (51%) van de leerlingen onder de 16 jaar in 2005 alcohol op het schoolfeest. In 2009 is dat aantal gedaald naar 33% en in 2011 ligt het percentage op 34%. Ruim eenderde van de jongeren gaf aan wel eens in te drinken voor een schoolfeest en circa een vijfde heeft wel eens alcohol onder schooltijd gedronken (dit geldt voor alle drie de onderzochte jaren).

Hoofdvraag van dit onderzoek:

In welke mate wordt er op scholen voor het voortgezet onderwijs in Zeeland alcohol verstrekt aan leerlingen en hoe kenmerkt het alcoholgebruik van leerlingen zich tijdens en rondom schooltijden, op werkweken en op schoolfeesten?

Deelvragen voor het leerlingenonderzoek:

---

⁷ De studiemiddag is op 26 september 2012 en wordt in samenwerking met de GGD Zeeland en 'Laat ze niet (ver)zuipen!' georganiseerd.

⁸ Mulder, J. (2005). Drinken op school. Landelijk scholierenonderzoek naar alcoholverstrekking en het alcoholgebruik binnen het voortgezet onderwijs en op schoolfeesten. Utrecht: STAP

⁹ Bos, V. v.d. (2009). Drinken op school. Landelijk scholierenonderzoek naar alcoholverstrekking en het alcoholgebruik binnen het voortgezet onderwijs en op schoolfeesten. Utrecht: STAP

¹⁰ Verhoef, I. (2011). Drinken op school. Landelijk scholierenonderzoek naar alcoholverstrekking en het alcoholgebruik binnen het voortgezet onderwijs en op schoolfeesten. Utrecht: STAP

1. *Hoeveel scholen organiseren schoolfeesten en hoeveel daarvan zijn alcoholvrij volgens de leerlingen?*
2. *Hoe zijn schoolfeesten georganiseerd? Wat is de locatie van schoolfeesten, zijn er gescheiden feesten voor onder- en bovenbouw en wordt er alcohol verstrekt?*
3. *Hoeveel scholen organiseren werkweken, hoe vaak is daar alcohol toegestaan en hoe vaak wordt daar alcohol gedronken volgens de leerlingen?*
4. *Wat is volgens de leerlingen het alcoholbeleid van de school en in hoeverre zijn ze ermee bekend?*

Deelvragen voor de beleidsverkenning bij de schooldirecties:

5. *Hoe is het alcoholgebruik en het alcoholbeleid op Zeeuwse scholen in vergelijking met landelijk alcoholgebruik en alcoholbeleid anno 2011?*
6. *Hoe is het alcoholbeleid op schoolfeesten, werkweken en onder schooltijd volgens directies op dit moment op de Zeeuwse scholen?*
7. *Wat is het draagvlak onder directies, leraren en ouders om een alcoholvrij beleid in te voeren?*

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de methode van onderzoek besproken, waarna in hoofdstuk 3 de onderzoeksresultaten van het leerlingenonderzoek worden beschreven. In hoofdstuk 4 wordt de vergelijking gemaakt met het landelijk onderzoek. Hoofdstuk 5 bevat de interviews met de schooldirecties waarin het huidige beleid wordt geschetst. In hoofdstuk 6 staan de conclusies en aanbevelingen. De vragenlijsten voor leerlingen en schooldirecties zijn opgenomen in bijlage 1 en 2. In bijlage 3 is een kaart van Zeeland opgenomen met de scholen die hebben deelgenomen aan het leerlingenonderzoek.

2. Onderzoeksopzet

In de volgende paragrafen worden achtereenvolgens de methode van onderzoek, de onderzoeksprocedure en de demografische kenmerken van de respondenten besproken. Het onderzoek bestaat uit twee delen: 1. leerlingenenquêtes om het alcoholgebruik op schoolfeesten, werkweken en onder schooltijd en de bekendheid met het alcoholbeleid van de school vast te stellen en 2. interviews met schooldirecties om het huidige alcoholbeleid en het draagvlak en de wensen ten aanzien van alcoholvrij beleid in kaart te brengen.

Scholen kunnen uit meerdere locaties bestaan die onder eenzelfde directie vallen. Elke locatie heeft zijn eigen locatiedirecteur en in de meeste gevallen een eigen alcoholbeleid. Het onderzoek is op locatieniveau uitgevoerd omdat het alcoholbeleid meestal per locatie en niet per school wordt geregeld.

2.1. Methode van onderzoek

Het leerlingenonderzoek is uitgevoerd aan de hand van gestructureerde vragenlijsten die aan scholieren uit het voortgezet onderwijs zijn voorgelegd (zie bijlage 1). De vragenlijst bestaat uit 33 gesloten vragen over de verstrekking en het gebruik van alcohol op middelbare scholen. De vragenlijst is gebaseerd op de vragenlijsten voor het landelijk onderzoek, aangepast aan de steekproefgrootte van dit Zeeuwse onderzoek. Per schoollocatie zijn circa 10 tot 15 leerlingen geënquêteerd. In totaal zijn 469 leerlingen van 32 schoollocaties ondervraagd. Alle locaties zijn in mei 2012 bezocht. Voor de namen van de scholen zie bijlage 3.

Tijdens de selectie van de leerlingen is rekening gehouden met de criteria geslacht, leeftijd en leerjaar. Leerlingen van het praktijkonderwijs, VMBO, HAVO en VWO zijn gevraagd aan het onderzoek deel te nemen.

De interviews met 32 schooldirecties zijn uitgevoerd aan de hand van vragenlijsten (zie bijlage 2 voor een voorbeeld). Deze vragenlijsten bevatten vragen over de volgende thema's: het alcoholbeleid voor schoolfeesten, voor werkweken en onder schooltijd en het draagvlak en de wensen voor alcoholvrij beleid.

2.2. Procedure

De onderzoekers van het leerlingenonderzoek bezochten onaangekondigd de school en vroegen aan een aantal leerlingen of ze de vragenlijst wilde invullen. De leerlingen zijn willekeurig benaderd tijdens tussenuren of pauzes rond het schoolplein. De leerlingen konden anoniem deelnemen aan het onderzoek en waren niet verplicht tot deelname. Het invullen van de vragenlijsten duurde ongeveer 10 minuten.

De interviews met de schooldirecties zijn op afspraak gehouden door beleidsmedewerkers van de betreffende gemeente en door medewerkers van de GGD Zeeland. De verslagen zijn anoniem verwerkt in dit rapport.

2.3. Demografische variabelen

Aan het onderzoek hebben leerlingen van de verschillende opleidingsniveaus, leeftijden, geslacht en leerjaren deelgenomen.

- Opleidingsniveau: 66% praktijkonderwijs en VMBO, 24% Havo, 10% VWO
- Leerjaar: 1e klas 18%, 2e klas 23%, 3e klas 27%, 4e klas 24%, 5e klas 7%, 6e klas 1%
- Geslacht: Jongens 55%, meisjes 45%
- Gemiddelde leeftijd: 14,9 jaar

3. Onderzoeksresultaten leerlingenenquête

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de leerlingenenquête naar het alcoholgebruik en het alcoholbeleid op Zeeuwse schoollocaties beschreven. De resultaten zijn beschreven vanuit het perspectief van de leerling. De resultaten gaan over de organisatie van schoolfeesten, het alcoholgebruik op schoolfeesten, indrinken voorafgaand aan schoolfeesten, het alcoholgebruik tijdens werkweken/kampen en het alcoholgebruik van leerlingen tijdens schooluren en pauzes. In dit onderzoek zijn leerlingen van 32 locaties bevroegd. Een aantal schoollocaties is buiten beschouwing gelaten omdat de leerlingen door een handicap niet in staat waren om de vragenlijst in te vullen.

3.1. De organisatie van schoolfeesten

Deze paragraaf gaat over de organisatie van schoolfeesten op Zeeuwse scholen. De manier waarop de feesten georganiseerd zijn, bepaalt mede of leerlingen gemakkelijk alcohol kunnen krijgen op de feesten. Daarnaast geeft deze sectie inzicht of leerlingen bekend zijn met de regels die de school stelt ten aanzien van alcoholgebruik.

Wel of geen schoolfeesten

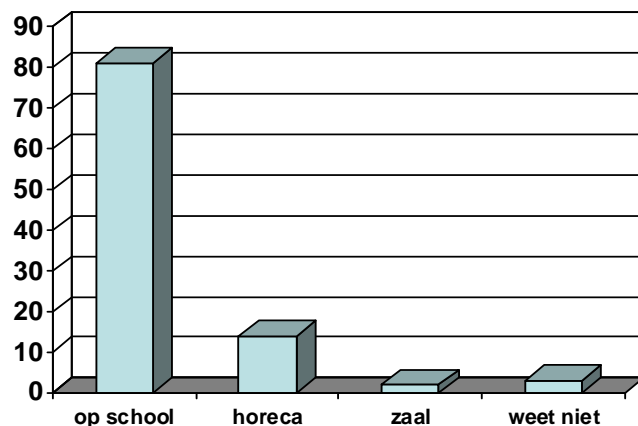
Volgens de ondervraagde leerlingen, organiseren er 22 van de 32 onderzocht schoollocaties schoolfeesten. In ieder geval 4 locaties organiseren geen schoolfeesten. Van 6 locaties geven sommige leerlingen aan dat er wel schoolfeesten zijn en sommige leerlingen gaven aan dat er geen schoolfeesten zijn. Op deze scholen zijn er dus niet voor alle leerlingen schoolfeesten.

Schoolfeesten worden in Zeeland redelijk goed bezocht; 66% van de ondervraagde leerlingen bezoekt zijn of haar schoolfeest.

Locatie van schoolfeesten

Volgens de ondervraagde leerlingen vinden volgens 81% van de leerlingen de schoolfeesten plaats op de school zelf; 14% van de leerlingen geeft aan dat schoolfeesten altijd plaatsvinden in de horeca, meestal in een café of een discotheek.

Volgens de leerlingen huurt 2% van de scholen een zaal voor de schoolfeesten. Van de 28 scholen die feesten organiseren zijn er 23 scholen die aparte feesten voor onder- en bovenbouw of voor verschillende jaargangen geven. Vijf scholen organiseren geen gescheiden feesten voor onder- en bovenbouw.

Figuur 1. Locaties van Zeeuwse schoolfeesten (n=32 scholen).

Alcoholverstrekking op schoolfeesten

Volgens de leerlingen wordt er op 3 van de 23 locaties alcohol geschonken tijdens schoolfeesten en op nog eens 7 locaties zijn er naast alcoholvrije feesten ook feesten voor de bovenbouw waar alcohol verkrijgbaar is. In totaal zeggen 75 van de 469 leerlingen dat er op hun school alcohol verkocht wordt op feesten. Dit kan gaan om feesten in horecagelegenheden. Op 15 locaties wordt géén alcohol geschonken tijdens feesten. Volgens de leerlingen zijn er op deze schoollocaties dus alcoholvrije schoolfeesten.

Bekendheid met regels

Op schoolfeesten waarbij alcohol verkocht wordt, worden regels gehanteerd. Aan de 75 leerlingen die aangeven dat er alcohol verkocht wordt op schoolfeesten is gevraagd of er regels zijn voor de alcoholverkoop. Zeven van deze leerlingen meldden dat er geen regels zijn voor de alcoholverstrekking. Deze 7 leerlingen komen van 4 verschillende schoollocaties. Volgens 68 leerlingen zijn er wel regels voor de alcoholverkoop. Meestal geldt de wettelijke regel dat aan leerlingen onder de 16 geen alcohol mag worden verstrekt. Op sommige scholen zijn er andere regels voor de alcoholverstrekking; namelijk een maximum van één, twee of drie alcoholhoudende consumpties per leerling. Tabel 1 geeft aan hoe de alcoholverstrekking op Zeeuwse schoolfeesten en werkweken geregeld is volgens de leerlingen. De werkweken worden besproken in paragraaf 3.4.

Tabel 1. Bekendheid van de regels voor alcoholverstrekking tijdens schoolfeesten en werkweken bij leerlingen

	Aantal schoollocaties met schoolfeesten	Aantal schoollocaties met werkweken
Schenken geen alcohol	15	15
Schenken soms alcohol	7*	3
Schenken wel alcohol	3*	4
Regels onbekend bij leerlingen	3	7
Geen schoolfeesten/ werkweken	4	3
Totaal	32	32

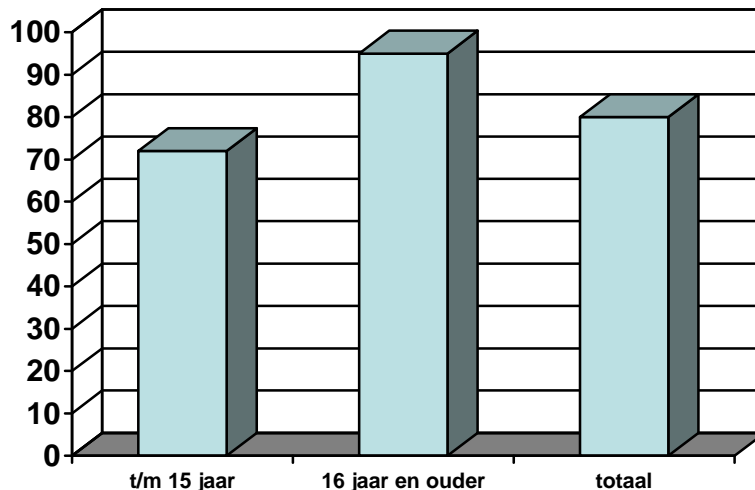
* Kan gaan om feesten in horecagelegenheden.

3.2. Alcoholgebruik algemeen en op schoolfeesten

Alcoholgebruik algemeen

De gemiddelde leeftijd van de ondervraagde leerlingen is 14,9 jaar. Op de vraag of leerlingen in het algemeen ooit wel eens alcohol hebben gedronken, antwoordt 80% bevestigend; 57% van de

leerlingen mag van hun ouders alcohol drinken, 39% mag geen alcohol drinken en 4% weet niet of ze alcohol mogen drinken van hun ouders. De leeftijd van de leerlingen die wel eens alcohol hebben gedronken, is afgebeeld in figuur 2. Van de 300 geënquêteerde leerlingen die jonger zijn dan 16 jaar heeft 72% (215 leerlingen) wel eens alcohol gedronken. Bij de leerlingen van 16 jaar en ouder heeft 95% wel eens gedronken (160 van de 169 leerlingen). Van de leerlingen van Havo of VWO zegt 86% respectievelijk 85% wel eens alcohol gedronken te hebben; 77% van de leerlingen van het VMBO en het praktijkonderwijs zegt wel eens alcohol gedronken te hebben. Leerlingen op Havo, VWO of gymnasium zijn gemiddeld ouder dan leerlingen op het VMBO.

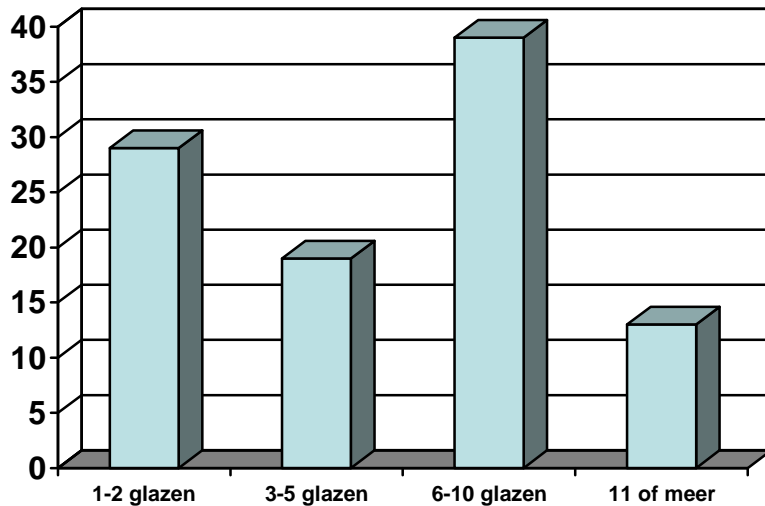

Figuur 2. Percentage van de Zeeuwse scholieren dat wel eens alcohol heeft gedronken verdeeld in jonger dan 16 jaar en 16 jaar en ouder (n=473).

Alcoholgebruik op schoolfeesten

Van de leerlingen die antwoordden dat tijdens schoolfeesten alcohol wordt geschonken (75 leerlingen), zegt 41% wel eens te drinken tijdens het feest. Dit gaat in totaal om 31 van de 75 jongeren, verspreid over de 10 locaties waar alcohol geschonken wordt. Als er alcohol beschikbaar is, wordt er dus ook door een flink percentage leerlingen gedronken. Van deze 31 jongeren drinken er 9 jongeren (29%) 1 tot 2 glazen, 6 (19%) drinken er 3 tot 5 glazen, 12 (39%) drinken er 6 tot 10 glazen en 4 (13%) drinken meer dan 10 glazen alcohol (zie figuur 3).

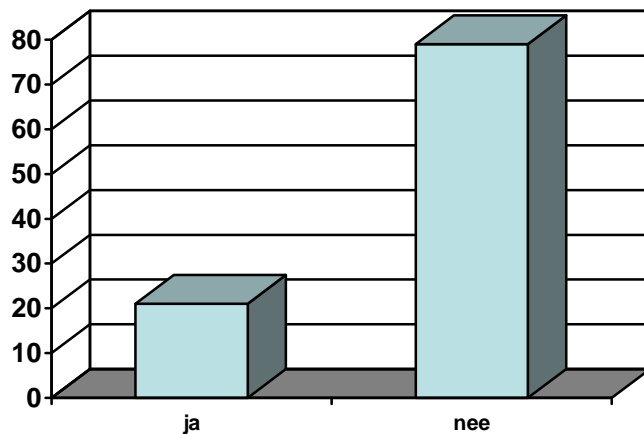

Figuur 3. Percentage van de leerlingen die alcohol drinken op schoolfeesten, verdeeld naar het aantal glazen (n=31).

3.3 Indrinken en meesmokkelen

Een deel van de jongeren drinkt in voordat ze naar een schoolfeest gaat. Ze komen dan voorafgaand aan een feestje bij elkaar om thuis, bij vrienden of bijvoorbeeld op straat alcohol te drinken. Van de Zeeuwse leerlingen die naar schoolfeesten gaan geeft 21% aan wel eens in te drinken voorafgaand aan een schoolfeest (zie figuur 4). Het gaat om 50 van de 234 ondervraagde jongeren die meestal naar de schoolfeesten gaan. De meeste jongeren die indrinken doen dat thuis of bij vrienden (47 jongeren). De overigen drinken in een café voordat ze naar een schoolfeest gaan.

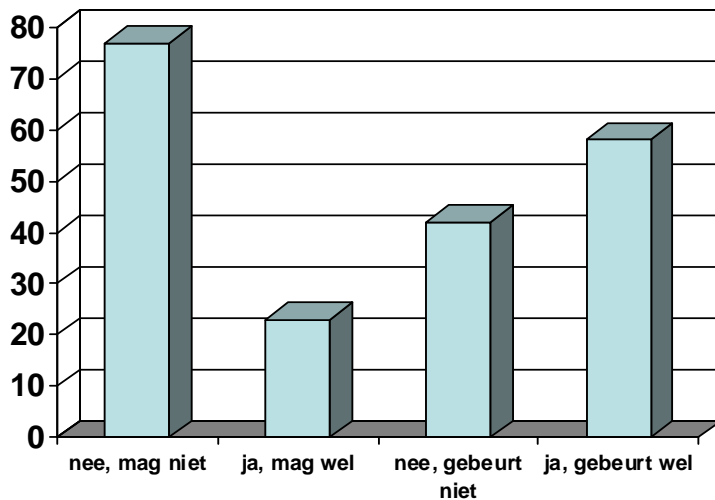

Figuur 4. Percentage van de Zeeuwse scholieren dat wel eens indrinkt voorafgaand aan een schoolfeest (n=234).

Er is ook gevraagd naar het meesmokkelen van alcohol naar schoolfeesten aan de leerlingen die indrinken. Twaalf Zeeuwse leerlingen zeggen wel eens stiekem alcohol mee naar binnen te nemen op een schoolfeest. Dit is 0,5 % van de leerlingen die wel eens naar schoolfeesten gaan. Ze doen dit door alcohol te verstoppen onder de kleding, in een tas of in een ander flesje.

3.4. Alcohol tijdens kampweken en/of werkweken

Van de 469 ondervraagde leerlingen zijn er 350 wel eens mee geweest op werk- en/of kampweken (75%). Uit het onderzoek blijkt dat het volgens 23% van deze leerlingen is toegestaan tijdens deze kamp- en/of werkweken alcohol te drinken. Volgens 77% van de leerlingen wordt alcoholgebruik tijdens werkweken niet toegestaan (zie tabel 1 en figuur 5).

Figuur 5. Percentage Zeeuwse leerlingen dat aangeeft of er alcohol gedronken mag worden op een werkweek en of er alcohol gedronken wordt op een werkweek (n=350).

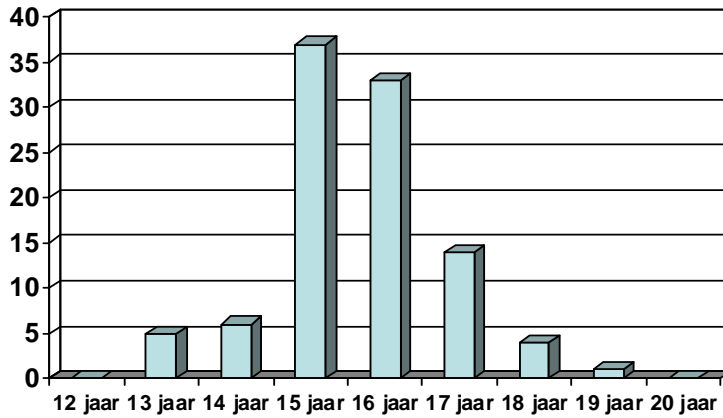
In figuur 5 wordt ook weergegeven in hoeverre er daadwerkelijk alcohol gedronken wordt tijdens werkweken van Zeeuwse scholen. Uit deze figuur blijkt dat er volgens 58% van de leerlingen toch alcohol gedronken wordt, hoewel het volgens 77% van de leerlingen niet is toegestaan. Met andere woorden: niet alle leerlingen houden zich aan de regels wanneer alcoholgebruik op werkweken niet is toegestaan.

3.5. Alcoholgebruik onder schooltijd

Aan de Zeeuwse leerlingen is gevraagd of zijzelf of klasgenoten van hen wel eens alcohol hebben gedronken tijdens een tussenuur of pauze. Van de leerlingen antwoordt 38% bevestigend op de vraag of een klasgenoot wel eens alcohol heeft gedronken onder schooltijd. Dat zijn in totaal 177 van de 469 leerlingen die wel eens een klasgenoot alcohol hebben zien drinken. Bij 8% van de klasgenoten blijkt dit wekelijks te worden gezien, 33% drinkt maandelijks, bij 36% gebeurt dit eenmaal per jaar en bij 24% van deze klasgenoten is dit eenmalig gezien door een ondervraagde leerling.

Wanneer er gevraagd wordt of ze zelf wel eens alcohol tijdens een tussenuur of pauze hebben gedronken, geeft 17% van de leerlingen aan dit wel eens gedaan te hebben (zie figuur 6). Dat zijn in

totaal 79 van de 469 ondervraagde leerlingen. Het betreffen 38 leerlingen die jonger dan 16 jaar zijn die onder schooltijd drinken; 41 leerlingen van 16 jaar of ouder geven aan wel eens alcohol te drinken onder schooltijd.

Figuur 6. Percentage Zeeuwse leerlingen per leeftijdscategorie dat aangeeft onder schooltijd wel eens alcohol te drinken (n=79).

Ook geven 97 leerlingen (21%) aan dat ze wel eens iemand aangeschoten in de klas hebben gezien. In 13 van de gevallen (13%) werd deze leerling daarom verwijderd uit de klas.

Op de vraag of er binnen een straal van 250 meter van de school alcohol kan worden gekocht, antwoordt 81% van de leerlingen met 'ja'. In bijna al deze gevallen gaat het volgens de leerlingen om de verkoop van alcohol in een supermarkt of een slijterij.

4. Alcohol op Zeeuwse scholen in vergelijking met de scholen in Nederland

Het doel van dit hoofdstuk is om het alcoholgebruik en het alcoholbeleid op Zeeuwse scholen anno 2012 te vergelijken met dat van de Nederlandse scholen voor het voortgezet onderwijs anno 2011. De Zeeuwse steekproef bevat 469 leerlingen, de landelijke steekproef 704 leerlingen. De resultaten van Nederlandse scholen zijn verkregen uit landelijk onderzoek onder 49 VO scholen. Dit landelijke onderzoek is een herhaling van eerder onderzoek uit 2005 en 2009 (Mulder, 2005¹¹, Bos, v.d., 2009¹², Verhoef, 2011¹³). In 2012 is dit landelijke scholenonderzoek ook uitgevoerd, het rapport is echter nog niet gepubliceerd.

4.1. De organisatie van schoolfeesten

In Zeeland worden volgens 77% van de leerlingen schoolfeesten georganiseerd. Dit is iets minder dan het landelijke beeld waaruit blijkt dat in 2011 volgens 92% van de leerlingen schoolfeesten worden georganiseerd. Schoolfeesten worden in Zeeland ongeveer net zo goed bezocht als op scholen door het hele land (66% t.o.v. 71%). In Zeeland organiseren de scholen volgens 41% van de leerlingen alle of een deel van de schoolfeesten gescheiden voor de onder- en bovenbouw. Opvallend is dat dit landelijk veel hoger ligt: volgens 72% van de leerlingen worden volledig gescheiden feesten voor onder- en bovenbouw georganiseerd.

Zeeuwse scholen organiseren hun schoolfeesten vaker op school in plaats van op externe locaties: volgens 81% van de leerlingen vinden de schoolfeesten plaats op de school zelf, 16% van de leerlingen zegt dat het schoolfeest op andere locaties buiten de school plaatsvindt zoals in horecagelegenheden. Landelijk organiseren scholen hun schoolfeesten steeds vaker op school in plaats van op externe locaties: 62% in 2011 tegenover 51% in 2009 en 41% in 2005.

4.2. Alcoholgebruik op schoolfeesten

In Zeeland zijn er drie scholen (10%) die alcohol op alle schoolfeesten toestaan en daarnaast zijn er nog eens 7 scholen (22%) waarvan op een deel van de feesten alcohol wordt geschonken. Dit totaalpercentage van 32% ligt aanmerkelijk lager dan het landelijke percentage van 56%. Minder Zeeuwse scholen schenken dus alcohol op schoolfeesten in vergelijking met landelijke cijfers.

Wanneer er alcohol verkrijgbaar is op het schoolfeest, drinkt 41% van de Zeeuwse leerlingen wel eens alcohol. Landelijk is dat 68%. In het Zeeuwse onderzoek geven slechts twee 16-minners aan alcohol te drinken op schoolfeesten. Landelijk zegt gemiddeld eenderde van de leerlingen onder de 16 jaar in 2011 alcohol te drinken op een schoolfeest.

---

¹¹ Mulder, J. (2005). Drinken op school. Landelijk scholierenonderzoek naar alcoholverstrekking en het alcoholgebruik binnen het voortgezet onderwijs en op schoolfeesten. Utrecht: STAP

¹² Bos, V. v.d. (2009). Drinken op school. Landelijk scholierenonderzoek naar alcoholverstrekking en het alcoholgebruik binnen het voortgezet onderwijs en op schoolfeesten. Utrecht: STAP

¹³ Verhoef, I. (2011). Drinken op school. Landelijk scholierenonderzoek naar alcoholverstrekking en het alcoholgebruik binnen het voortgezet onderwijs en op schoolfeesten. Utrecht: STAP

4.3. Alcoholvrije schoolfeesten

In Zeeland anno 2012 schenken 15 van de 28 schoollocaties die schoolfeesten organiseren geen alcohol op schoolfeesten (54%). Dit komt overeen met het landelijke beeld; 55% van de Nederlandse scholen schenkt geen alcohol op schoolfeesten.

4.4. Indrinken

Het aantal jongeren dat indrinkt voor een schoolfeest is in Zeeland 21% en landelijk is dat 35%. Indrinken lijkt dus een beperkter probleem in Zeeland.

4.5. Werkweken

In Zeeland zijn volgens de leerlingen op 15 van de 29 schoollocaties de werkweken alcoholvrij; 75% van de ondervraagde Zeeuwse leerlingen is wel eens mee geweest op werk- en/of kampweken. Volgens 58% van de leerlingen wordt er toch alcohol gedronken, hoewel het volgens 77% van de leerlingen niet is toegestaan om alcohol te drinken tijdens werk- en of kampweken. Dit beeld is vergelijkbaar met het resultaat van de landelijke steekproef. Landelijk is alcoholgebruik op 75% van de scholen tijdens werk- en/of kampweken niet toegestaan, er wordt echter, volgens de leerlingen tijdens werkweken bij 66% van de scholen wél alcohol gedronken.

4.6. Alcoholgebruik onder schooltijd

De Zeeuwse jongeren is gevraagd of zij wel eens alcohol hebben gedronken in een tussenuur of pauze. Het percentage jongeren dat wel eens alcohol heeft gedronken onder schooltijd is 17%. Landelijk ligt dat iets hoger namelijk 21%. Dat zou kunnen betekenen dat op een gemiddelde Zeeuwse school met 1000 leerlingen er 170 leerlingen wel eens alcohol drinken onder schooltijd. Het aantal jongeren dat aangeeft dat een klasgenoot wel eens met alcohol op in de klas heeft gezeten is in Zeeland 38%. Dat is lager dan het landelijk gemiddelde van 53% in 2011.

5. Onderzoeksresultaten beleidsverkenning schooldirecties

5.1 Inleiding

Voor dit deel van het onderzoek zijn 32 schooldirecties geïnterviewd van locaties uit Zeeland. Schoollocaties hebben in de meeste gevallen een eigen alcoholbeleid dat kan verschillen per locatie, ook al behoren de locaties tot één overkoepelende school. Er is gevraagd naar het alcoholbeleid met betrekking tot schoolfeesten, onder schooltijd, op werkweken en tijdens andere door de school georganiseerde activiteiten. Daarnaast is gevraagd naar het draagvlak voor een alcoholvrij beleid onder de staf, leraren, leerlingen en ouders. De wensen, mogelijkheden en belemmeringen om een alcoholvrij beleid in te voeren zijn verkend. Er is ook gevraagd of scholen interesse hebben in het keurmerk van de Alcoholvrije School. De scholen die zijn geïnterviewd blijven anoniem. De vragenlijst vindt u in bijlage 2.

5.2. Resultaten: Alcoholbeleid op schoolfeesten, werkweken en onder schooltijd en draagvlak voor de Alcoholvrije School

	Aantal scholen (32)
Alcoholvrije scholen	14
Willen keurmerk	12 (misschien 14)
Zijn alcoholvrij maar willen geen keurmerk	6
Willen alcoholbeleid aanscherpen	7
Alcoholbeleid staat in schoolgids/ regels	28
Lerarenborrels (na schooltijd, zonder leerlingen)	21
Alcoholvrije feesten	14
Alcohol op diploma-uitreiking	17
Inzet blaastesten (structureel)	0
Inzet blaastesten (af en toe, eenmalig)	3
Geen schoolfeesten	5
Geen schoolfeesten, wel klassenavonden	3
Alcoholvrije werkweken	15
Tassencontrole (na signalen alcoholgebruik)	8
Signalen alcoholgebruik onder schooltijd	3
Afspraken gemaakt met supermarkten	2
Kluiscontroles	5

5.3. Conclusies interviews locatiedirecteuren

In totaal zijn er 32 locatiedirecteuren en/of teamleiders of veiligheidscoördinatoren geïnterviewd.

Schoolfeesten

- Op 25 schoollocaties worden schoolfeesten gehouden.
- 14 directies van schoollocaties geven aan dat de schoolfeesten alcoholvrij zijn.
- 17 schoollocaties geven aan dat er op de diploma-uitreiking wel alcohol wordt geschonken; 9 van deze scholen geven wel alcoholvrije feesten
- Er is geen enkele schoollocatie die structureel blaastesten inzet bij de ingang van feesten. Wel zijn er 3 scholen die eenmalig of enkele keren een blaastest hebben ingezet.

Werkweken

- 15 directies geven aan dat de werkweken alcoholvrij zijn.
- Op 8 schoollocaties worden de tassen of kamers gecontroleerd bij verdenking van alcoholgebruik tijdens de werkweek.
- Eén schoollocatie geeft aan vooraf aan de werkweek een contract op te stellen waarin leerlingen tekenen dat zij niet drinken tijdens de werkweek.

Onder schooltijd

- Er is geen enkele school die alcoholgebruik onder schooltijd toestaat. Voor het overtreden van deze regel gelden sancties zoals (tijdelijke) schorsing en met de ouders volgt een gesprek. Minstens 17 schoollocaties hebben dit opgenomen in de schoolgids.
- Drie schoollocaties geven aan wel eens onder schooltijd leerlingen gesignaleerd te hebben met alcoholhoudende drank.
- Twee schoollocaties zeggen afspraken te hebben gemaakt met nabijgelegen supermarkten over verkoop van alcoholhoudende drank aan leerlingen.
- Drie locaties houden wel eens kluiscontroles overdag.

Draagvlak en wensen alcoholvrij beleid onder docenten, leerlingen en ouders

- Twaalf schoollocaties hebben interesse in het keurmerk voor de Alcoholvrije School. Zes van deze 12 scholen zijn geheel alcoholvrij voor leerlingen, 6 scholen bieden leerlingen en hun ouders nog alcohol aan bij het eindexamenfeest dan wel bij de diplomering en/of hebben nog geen alcoholvrije werkweken.
- Zes schoollocaties zeggen alcoholvrij beleid te hebben maar niet geïnteresseerd te zijn in het keurmerk.
- Zeven locaties geven aan dat zij van plan zijn het alcoholbeleid verder aan te scherpen.
- 21 schoollocaties hebben lerarenborrels die na schooltijd worden georganiseerd waar geen leerlingen bij zijn.

6. Conclusie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste conclusies uit het leerlingenonderzoek en uit de interviews met de locatiedirecteuren beschreven. Per conclusie worden aanbevelingen gedaan voor verbetering van het alcoholbeleid op Zeeuwse scholen in het VO.

Voldoende draagvlak voor de Alcoholvrije School

Uit de gesprekken met directies blijkt dat er op minstens twaalf scholen draagvlak is voor een alcoholvrij beleid. Zes van deze twaalf scholen lijken naar aanleiding van de gesprekken direct in aanmerking te komen voor het keurmerk van de Alcoholvrije School. Zes andere scholen hebben interesse voor het keurmerk, maar voldoen in de praktijk nog niet aan alle criteria. Ze hebben bijvoorbeeld nog een diplomering of eindexamenfeest met champagne.

Aanbeveling: Het Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid (STAP) adviseert het invoeren van een alcoholvrij beleid volgens de criteria van het landelijke keurmerk van de Alcoholvrije School op 12 Zeeuwse schoollocaties. Deze scholen worden getoetst of zij inderdaad voldoen aan alle gestelde criteria. Gezamenlijk optrekken van scholen vergroot het draagvlak onder docenten en ouders. De scholen die nog een aantal knelpunten moeten oplossen voordat zij alcoholvrij zijn, kunnen daarin ondersteuning krijgen van STAP. Wanneer zij eindexamenfeesten met champagne organiseren, adviseert STAP om in plaats daarvan een alcoholvrije cocktail te schenken.

Lerarenborrels goed organiseren

21 ondervraagde schooldirecties geven aan dat er frequent lerarenborrels op de school zijn, waarbij geen leerlingen aanwezig zijn.

Aanbeveling: Een lerarenborrel past in principe niet in het concept van de Alcoholvrije School. Als een Alcoholvrije School een bijeenkomst voor leraren organiseert waarbij alcohol wordt geschonken kan dit alleen maar buiten de schooltijd, dus in de vrije tijd van de docent en er kunnen geen leerlingen bij aanwezig zijn. Beter is de borrel niet op school te organiseren. Mochten er zich problemen voordoen, zoals rijden onder invloed na afloop van zo'n bijeenkomst, dan zal dat het imago van de Alcoholvrije School zeker schaden.

Alcoholbeleid aanscherpen

Zeven schoollocaties geven aan dat zij het alcoholbeleid willen verbeteren.

Aanbeveling: Wanneer een volledig alcoholvrij beleid voor sommige scholen een brug te ver is, adviseert STAP om de beschikbaarheid van alcohol zo beperkt mogelijk te houden. Scholen kunnen daartoe maatregelen nemen zoals het scheiden van onderbouw en bovenbouw op schoolfeesten, het verbieden van alcohol op werkdagen, het structureel invoeren van alcoholtesten om indrinken te voorkomen, het afschaffen van de mogelijkheid om introducés uit te nodigen en het vervroegen van de sluitingstijd van feesten.

Alcoholvrije schoolfeesten

Volgens de leerlingen in Zeeland geven scholen regelmatig alcoholvrije schoolfeesten (47%, landelijk is dat 44%). Hetzelfde blijkt uit de interviews met directies: 14 schoollocaties organiseren alcoholvrije feesten. Op 10 Zeeuwse schoollocaties wordt wel alcohol geschonken tijdens schoolfeesten volgens de leerlingen (31%); landelijk is dat op 56% van de schoollocaties.

Aanbeveling: Wanneer alcoholvrije feesten worden ingevoerd, is het raadzaam om een leuk thema of een aantrekkelijke locatie te bedenken voor het feest. Zeeuwse scholen hebben hier goede ervaringen mee, alhoewel wel rekening gehouden moet worden met een (tijdelijke) terugloop van het bezoekersaantal. Wanneer de school het alcoholvrije beleid standvastig handhaaft, wennen leerlingen eraan en wordt het een vanzelfsprekendheid dat er geen alcohol op school verkrijgbaar is.

Blaastesten invoeren tegen indrinken

In Zeeland drinkt 21% van de scholieren wel eens in; dat is een stuk minder dan de landelijke cijfers uit 2011 (35%). Het gebruik van blaastesten om indrinken te voorkomen is in Zeeland nog niet ingevoerd op scholen. Een enkele school experimenteert met blaastesten.

Meesmokkelen van alcohol naar de schoolfeesten komt nauwelijks voor. Van de leerlingen die naar schoolfeesten gaan zegt slechts 0,5% wel eens alcohol mee naar binnen te smokkelen op een schoolfeest.

Aanbeveling: Om indrinken verder terug te dringen is het advies om alcoholtesters in te voeren. Het is aan te raden om de subjectieve test door leraren te vervangen door een objectieve alcoholtest. Om kosten te besparen kunnen alcoholtesters het beste gezamenlijk aangeschaft worden of geleend of gehuurd van Indigo preventie.

Stiekem alcohol op werkweken van Zeeuwse scholen

In Zeeland zegt 58% van de leerlingen wel eens alcohol te drinken op werkweken, terwijl uit het leerlingenonderzoek blijkt dat alcoholgebruik op 77% van de scholen die werkweken organiseren niet is toegestaan. Dat is vergelijkbaar met landelijke resultaten.

Aanbeveling: Op werkweken van Zeeuwse scholen is het noodzakelijk de handhaving van de alcoholregels te verbeteren, bijvoorbeeld door middel van een contract met leerlingen vooraf, een brief naar de ouders, inzet van tassencontroles en alcoholtesters, afspraken met gastgezinnen en meer toezicht door docenten. STAP adviseert de scholen om prioriteit te geven aan de handhaving van alcoholregels op werkweken.

Fors aantal Zeeuwse leerlingen drinkt onder schooltijd

Onder schooltijd (in een tussenuur of pauze) wordt er volgens de leerlingen in Zeeland door meer leerlingen gedronken dan op de gemiddelde landelijke school: 17 procent van de leerlingen zegt wel eens gedronken te hebben onder schooltijd, wat in absolute aantallen hoog te noemen is: 210 leerlingen op een school met 1000 leerlingen. Zorgelijk is ook dat dit bij 8% van deze leerlingen wekelijks voorkomt en bij 33% maandelijks. Het aantal jongeren dat aangeeft dat een klasgenoot wel

eens met alcohol op in de klas heeft gezeten is in Zeeland 38%. Dat is flink hoger dan het landelijk gemiddelde van 24% in 2011.

Alle schooldirecties geven aan dat drinken onder schooltijd verboden is en dat er wordt ingegrepen door leerlingen te schorsen en dat er een gesprek volgt met leerling en ouders. Scholen gebruiken echter nauwelijks controle mogelijkheden om het alcoholgebruik overdag in de gaten te houden. Een paar scholen verbieden leerlingen om in de pauzes of het tussenuur het schoolplein te verlaten.

Aanbeveling: STAP adviseert Zeeuwse scholen om de signalering van en het voorkómen van alcoholgebruik onder schooltijd te verbeteren. Dit kan bijvoorbeeld door het aantal tussenuren te beperken, af en toe kluiscontroles uit te voeren, gesprekken in de klas en/of door de regels, de sancties regelmatig te herhalen en overtredingen en sancties naar iedereen te communiceren.

7. Literatuur

- Monshouwer, K., Verdurmen, J., Dorsselaer, S. van, Smit, E., Gorter, A. Vollebergh, W. (2008) Jeugd en riskant gedrag 2007, Trimbos Instituut.
- Dorsselaer S van, et al., HBSC 2009. Gezondheid, welzijn en opvoeding van jongeren in Nederland. Utrecht, Trimbos-instituut, 2010.
- Grant, B.F., Dawson, D.A. (2007), Age at onset of alcohol use and its association with DSM-IV alcohol abuse and dependence: Results from the National Longitudinal Alcohol Epidemiologic Survey, National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism.
- Mulder, J. (2005). Drinken op school. Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid (STAP).
- Bos, V. de (2009). Drinken op school. Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid (STAP).
- Verhoef, I. (2011). Drinken op school. Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid (STAP).

Bijlage 1 Vragenlijst Leerlingen

ALGEMEEN

Leeftijd.....

Geslacht: man/vrouw

Klas.....

Opleidingsniveau.....

- 1) Heb je wel eens alcohol gedronken?
 Ja
 Nee

- Ja
 Nee (door naar 12)

- 7) Zijn er regels voor de verkoop van alcohol op school?
 Ja, er wordt geen alcohol verkocht
 Ja, alleen alcohol boven de 16
 Weet ik niet
 Nee
 Anders.....
....

SCHOOLFEESTEN

- 2) Organiseert jouw school ook schoolfeesten?
 Ja
 Nee (door naar vraag 17)
- 3) Ga je meestal naar jouw schoolfeest?
 Ja
 Nee
- 4) Waar worden schoolfeesten meestal gehouden?
 Op school
 Horeca
 Anders.....
.....
.....
- 5) Zijn schoolfeesten van de onder- en bovenbouw meestal gescheiden van elkaar?
 Ja
 Nee

- 8) Drink jij wel eens alcohol op een schoolfeest?
 Ja
 Nee (door naar vraag 12)
- 9) Hoeveel glazen alcohol (bier, wijn, breezer.etc.) drink je meestal per keer op een schoolfeest?
 0-2 glazen
 2-5 glazen
 5-10 glazen
 meer dan 10 glazen
- 10) Hoe kom je aan drank op school of schoolfeesten?
 Die koop ik zelf
 Die koopt een ander
 Anders.....
.....
.....
.....
- 11) Vind jij het goed dat er bij jou op schoolfeesten alcohol wordt verkocht?
 Ja
 Nee
 Weet ik niet

SCHOOLFEESTEN EN ALCOHOL

- 6) Wordt er op schoolfeesten alcohol verkocht?

- 12) Drink je wel eens in voor een schoolfeest?

- Ja
- Nee (door naar 17)

- Ja
- Nee

- 13) Waar drink je dan meestal in?
- Thuis of bij vrienden thuis
  - Op straat /hangplek
  - In een keet /hok
  - In een café
  - Anders.....

- 19) Wordt er alcohol gedronken tijdens schoolkampen/ werkweken?

- Ja
- Nee

- 14) Wordt er door de school gecontroleerd of leerlingen hebben ingedronken?

- Ja
- Nee (door naar 17)
- Weet ik niet (door naar 17)

- 15) Hoe wordt door de school gecontroleerd of leerlingen hebben ingedronken?

- Blaastest bij binnenkomst
- Wordt door leraren bepaald (geen blaastest)
- Anders .....

- 16) Neem je wel eens stiekem alcohol mee naar binnen tijdens een schoolfeest?

- Ja
- Nee

ALCOHOLGEBRUIK OP SCHOOL

- 20) Is het mogelijk in tussenuren alcohol te kopen in de buurt (<500 m) van de school?

- Ja, waar.....
- Nee

- 21) Hebben klasgenoten van je op school wel

eens alcohol gedronken in een tussenuur of pauze?

- Ja
- Nee

ALCOHOLGEBRUIK OP SCHOOLKAMPEN / WERKWEKEN

- 17) Organiseert jouw school schoolkampen/

werkweken?

- Ja
- Nee (door naar 20)

- 18) Mag er alcohol worden gedronken tijdens

schoolkampen/ werkweken?

- 22) Heb je wel eens alcohol gedronken in een

tussenuur of pauze?

- Ja
- Nee

- 23) Heeft er wel eens iemand uit je klas met

alcohol op (aangeschoten) in de klas gezeten?

- Ja
- Nee (einde vragenlijst)

Bijlage 2. Vragenlijst schooldirecties

Schoolfeesten

1. Hoe is de opkomst op schoolfeesten?
2. Waar worden schoolfeesten georganiseerd? In horeca/ op school/ elders.
3. Zijn er toezicht/ regels voor het alcoholgebruik op locatie?
4. De schoolfeesten zijn wel/ niet gescheiden wat betreft onder- en bovenbouw. Wat is het beleid voor leerlingen onder de 16 jaar?
5. Op schoolfeesten wordt wel/ geen alcohol verkocht. Zijn er wel eens officieel alcoholvrije feesten en wordt dit zo aangekondigd?
6. Xx leerlingen zeggen wel eens in te drinken voor een schoolfeest. Controleren jullie hier op?
7. Worden er wel eens blaastesten ingezet? Hoe vaak? Wordt er gecontroleerd op meesmokkelen van alcohol?
8. Hoe vinden de leerlingen de alcoholvrije feesten? Wat is jullie beeld van de feesten?

Werkweken

1. Mag er wel/ geen alcohol gedronken worden op werkweken? Mag dit wel/ niet in de bovenbouw?
2. Wordt er alcohol gedronken op werkweken, dat u weet? De leerlingen geven wel/ niet aan dat ze alcohol drinken.
3. Hoe is de communicatie en de handhaving van het alcoholbeleid op werkweken?
4. Worden er vooraf brieven naar ouders en/ of leerlingen gestuurd met het alcoholbeleid?
5. Wordt er gecontroleerd op meesmokkelen?
6. Gaat er een alcoholtester mee?

Onder Schooltijd

1. Bent u bekend met alcoholgebruik onder schooltijd? Xx leerlingen hebben wel eens iemand in de klas met alcohol op gezien of in een tussenuur of pauze alcohol zien drinken. Xx leerlingen hebben zelf wel eens gedronken onder schooltijd.
2. Hoe gaan jullie om met alcoholgebruik overdag? Zijn er regels voor?

Draagvlak Alcoholvrije School

1. Hoe schat u het draagvlak onder het personeel, de leerlingen en de ouders om geheel alcoholvrije school te worden? Dus ook voor 16 t/m 18 jaar.
2. Zijn er wensen om een alcoholbeleid te formuleren, te handhaven en te communiceren?
3. Wie is er binnen de school verantwoordelijk voor het alcoholbeleid?
4. Wie organiseert de schoolfeesten en de werkweken?
5. Is er een buurtagent of een zorgcoördinator die let op alcoholgebruik?
6. Wenst u ondersteuning bij het invoeren van de alcoholvrije school?
7. Is er samenwerking met de gemeente of met andere scholen over het alcoholbeleid?
8. Wenst uw school in aanmerking te komen voor het landelijke keurmerk (van STAP)?
9. Wat is uw e-mailadres voor verdere communicatie?

Bijlage 3. Scholen Zeeuws leerlingenonderzoek alcoholgebruik

De deelnemende scholen zijn:

Regio Oosterschelde	
1	Ostrea lyceum, Buys Ballot College
2	Ostrea Lyceum, locatie Oost
3	Ostrea Lyceum, locatie Zuid
4	Ostrea Lyceum, RK SG St.Willibrord College
5	Pontes Scholengroep Het Goese Lyceum
6	Pontes Scholengroep Het Goese Lyceum voor BO
7	Edudelta College Goes
8	Calvijn College, locatie Goes
9	Luzac college Goes
10	OPDC De Vliedberg
11	Odyzee College Goes
12	De Wissel
13	Calvijn College Krabbendijke, locatie Kerkpolder
14	Calvijn College Krabbendijke, locatie Appelstraat
15	Calvijn College, locatie Tholen
16	Westerpoort College
Regio Walcheren	
17	CSW Toorop
18	CSW Van de Perre
19	Nehalennia Locatie Breeweg
20	Nehalennia Locatie Kruisweg (VMBO/LWOO)
21	Calvijn College, locatie Middelburg
22	Het Bolwerk
23	OPDC-Griffioen
24	CSW Bestevaër
25	Scheldemond College, Stichting
Regio Zeeuws Vlaanderen	
26	Reynaert College (VMBO/LWOO)
27	Reynaert College (Gym./VWO/HAVO/Brugklas)
28	Praktijkschool Hulst
29	Zwin College, 't
30	Zeldenrust-Steelant College
31	De Sprong – Praktijkschool
32	SG De Rede en VSO De Rede